5385 Prawo.

Bułhakowa Jakóba (posła rossyjskiego) Dekla

z dnia 7/18 maja 1792 roku.

DEKLARACYA.

Wolność i niepodległość Nayiaśnieyszey Rzeczypospolitey Polskiey wzbudzała zawsze w wszystkich iey sąsiadach pilną o nią troskliwość. Nayiaś: imperatorowa całey Rusi, ktorą łączyły ieszcze do tego aktualne i formalne z rzeplitą związki, tym szczegolniey ieszcze znała się być obowiązaną, mieć pilne baczenie na nieskażone zachowanie tych dwóch drogich własności, ktore składaią iey polityczną istotę.

Ta to stateczna i wspaniała o to troskliwość Nayiaś: imperatorowy pochodząca równie z miłości porządku i sprawiedliwości, iako też z iey dobrey chęci i życzenia, dla tego narodu, ktorego i iednakowość pierwiastkowego początku, i język, i tyle innych naturalnych związkow z narodem ktoremu panuie, czynią go miłym w iey oczach, niedogodna zapewne była ambicyi i duchowi panowania tych, ktorzy nie kontenci z tey części władzy, ktorą prawa kraiowe im nadały, szukali iey rozszerzenia z zgwałceniem tychże praw kraiowych. W tym widoku nic nie zaniedbali z iedney strony, czymby mogli Nayiaś: imperatorowy chęć ostudzić czynnego baczenia na całość praw i prerogatyw zacnego narodu Polskiego; z drugiey, czymby oczernić czystość i dobroczynność jey zamiarów, wystawiaiąc je we wszystkich zdarzeniach w tym znaczeniu, które wcale przeciwnym było jey intencyom. I w tym celu potrafili zdradnie akt, przez któren Rossya gwarantuje prawa i konstytucye prawne tego narodu, wystawić i wytłumaczyć jako ciężące i obelżywe jarzmo, kiedy naypotężnieysze Państwa, a między innemi imperyum Niemieckie, nie tylko nie odrzucały nigdy podobnych gwarancyi, ale o nich sądzili, starali się, i je przyimowały, jako fundament naymocnieyszy ich własności, i ich niepodległości. Przekonywa wszakże o tym dostateczniey, niż wszystkie argumenta świeże zdarzenie, ile takowa gwarancya może bydź skuteczną i potrzebną, i że bez niey rzplta ulegiszy pod ciosami domowych swych nieprzyjacioł, niemiałaby ku swemu dźwignieniu się, do wdania się nayjaś: imperatorowey innych tytułow, jak tylko samą jey przyjaźń, i samą jey wspaniałość.

Ośmieleni jednakże, że się im udało tylu omanieniami, i rozsiewanemi fałszywemi maxymami uludzić jakąś część narodu, ci, którzy zamyślali od dawna podbicie i zniszczenie jego zadawnioney wolności, nie czekali tylko pomyślnego momentu, do wykonania swych okropnych zamysłow, jakoż rozumieli go znaleść w czasie dwoch wojen, któremi Rossya była za razem napastowaną. W tym tedy samym czasie seym się zgromadził w Warszawie. Instrukcye wszystkich Wojewodztw dane swoim posłom, chciały go mieć wolnym, i ordynaryinym, z nagła przemienił on się w konfederacki, bez żadney przyczyny, ani znaney, ani pozorney. Akt Konfederacyi gdy został ogłoszonym, zawierał w sobie prace i objekta, ktoremi się miał seym zatrudniać; pryncypalne bydź miały: Utrzymanie rządu wolnego republikantskiego, utrzymanie magistratur w ich urzędowaniu i karbach, i utrzymanie własności obywatelow. Niechże sam narod Polski sądzi, iak daleko seym oddalił się od tych obiektów, ktore podał zaufaniu publicznemu, przez działanie poźnieysze diametralnie przeciwne pierwszym.

Nie wchodząc tu w wyszczególnienie wszystkich nieprawności, i wszystkich nadwerężenia praw i całości rzeczypospolitey, ktore ten seym konfederacki, a raczey partya w nim panuiąca sobie pozwoliła, dosyć iest powiedzieć, że przywłaszczywszy, zmieniwszy, i wcieliwszy w siebie wszystkie władze, których połączenie w iednym ręku niezgadza się nigdy z prawidłami republikantskiemi, użył sposobem nayokrutniey-

fzym na złe każdey z tych władzy, przedłużył przeciąg fwoiey trwałości więcey do puł czwarta roku, przeciąg, ktorego przykładu w dziejach Polfkich nie mafz, a nakoniec ukoronował wfzyftkie fwe fmutne zamiary, obaleniem aż do fundamentow w dniu iednym 3go maja roku 1791. całego gmachu rządu, pod ktorym rzeczpofpolita w pomyślności tyle wieków trwała, a na jego zwalifkach powftała monarchia, ktora w fwych nowych prawach przez ktore ftarano ią fię niby ograniczyć, nie pokazuie tylko iednych drugim przeciwieńftwo, nieftofowność z dawnemi, i ich niedoftateczność ze wfzech miar zupełną, nie zoftawia nawet Polakom proźnego wyobrażenia tey wolności, i tych prerogatyw, o ktore oni zawfze naytrofkliwsi byli. Tron Polfki z Elekcyinego w dziedziczny przemieniono, i te prawo, które mądrość ich przodkow dyktowała, i ktore zabrania za życia krola zamyślać o obraniu jego naftępcy, było rownie zuchwale zgwałcone iak wfzyftkie inne, ktore zapewniały trwałość nieuftaiącą rzepltey. Spofoby, ktorych użyto do dopełnienia tylu narzuceń, charakteryzowały ich gwałtowności: dnia rewolucyi, zamek i izba feymowa napełnione były pofpolftwem Warfzawy, wprowadzono do niey lud uzbrojony, wytoczono z arfenału armaty, regiment artylleryi, i gwardye Litewfkie zgromadzono do wfparcia pofpolftwa, zapalczywość jego pobudzono przeciwko ofobom, ktorych fię lękano oppozycyi; wielu pofłom, ktorzy trwali w patryotycznych fwych fentymentach, grożono utratą życia. Suchorzewfki pofeł Kalifki, czołgaiąc fię z pokorą do Tronu, aby przypomniał krolowi świętość jego przyfiąg, ktore wykonał na pacta conventa, na ten węzeł święty i niemogący bydź rozwiązanym, ktory go złączył z narodem, był nie miłofiernie nogami tłoczony, z wzgardą fwego niefkażonego charakteru reprezentanta narodu, i z zgorfzeniem każdego Polaka, ktory ieszcze zupełnie nie utracił uczucia fwego honoru, i fwoiey wolności. I też to rewolucyą tym fpofobem udziałaną, ftaraią fię jey naczelnicy udać za żądzę i chęć wolną i zgodną narodu?

Ale nie dofyć im było na tylu wewnętrznych klęfkach, które fwey niefzczęśliwey przynieśli oyczyźnie, ftarali fię jefzcze ufilnie o to, aby na nią i zewnątrz fprowadzić, wprowadzaiąc ią w zatargi, a nawet w otwartą woynę z Roffyą, dawną fwą alliantką, i naylepfzą i nayftatecznieyfzą przyjaciółką rzeczypofpolitey i narodu Polfkiego; fama tylko wielkomyślność Imperatorowy, a nadewfzyftko to, fta fprawiedliwość i dofkonałość jey światła, którym rozeznać umie intencye intrygi, od intencyi generalnych, mogła wftrzymać te oftateczności, do których uftawicznie pobudzaną była. Wyłufzczenie zebrane czynności odkryie jaśnie prawdę tego wniefienia.

Przy deklaracyi woyny, którą porta Ottomańfka roffyi wypowiedzała, pofeł wielki Imperatorowey oddał notę minifftrom Rzeczypofpolitey. w czafie międzyfeymowym uprzedzaiąc ich o przechodzie woyfk roffyifkich przez kraje Polfkie, i proponuiąc w pobliżfzych lokacyi tych woyfk Wojewodztwach, kommiffarzy, z którémiby można ułożyć fię względem płacy i przyfpofobienia żywności i furażow: ftało fię urządzenie i ułożenie przyjacielfkie z dobrem ftron obydwoch, mimo burzącey fię nieprzyjazności, ktorą iuż poftrzegać można było. Ale iak tylko feym fię uformował, i iak tylko projekt zatracenia rzpltey zaczynaiąc fię iaśniey okazywać, wfzyftkie zaftanowienia fię nad zachowaniem fwey wewnętrzney i zewnętrzney fpokoyności przeważył, tak zaraz nie tylko zaczęto nayżywiey nalegać, aby woyfka Roffyifkie nie wyłączaiąc nawet małey liczby tych, ktore uformowanych pilnowały magazynow, natychmiaft z granic Polfkich uftąpiły, ale nadto wzniecano wfzyftkie fpofoby przefzkod, do uprowidowania fię woyfk w potrzebną żywność, niepozwalaiąc założenia nowych magazynow, i nalegaiąc o to, aby dawne przenieſione były za granicę rzpltey: z tego powodu kommiffya fkarbowa oświadczyła fprzeciwiaiące fię wfzelkiey flufzności żądanie, aby cło od tychże magazynow wiezionych za granice na Dnieftrze opłacane było od tych magazynow, ktore z takim kofztem Roffyi i z takiemi pożytkami właścicielow Polfkich fkupowane były.

Podobne kroki nie odpowiadaią tym względom, ktore ſobie winny dwa ſąſiedzkie państwa, złączone nadto węzłami przyiaźni i ſprzymierzeństwa. Uciemiężenia wſzelkiego rodzaiu, ktore wyrządzano poddanym imperatorowey, były tak daleko poſunięte, że niektorzy z nich znayduiący ſię w państwach rzeczypoſpolitey za ſwoim handlem, ktory na wierze traktatow i prawa narodow prowadzili, oſkarżeni złośliwie byli, iakoby pobudzali mieſzkańcow krajowych do buntu. Pod tym pretextem zabierani byli i oſadzani w więzieniach, ſędziowie wyznaczeni do ich ſądu, nieznayduiąc żadnego śladu wyſtępku, ktore im zadawano, męczyć ich na wymuſzenie z nich wyznania mniemaney winy przedſięwzięli, i tym ſpoſobem wymuſiwſzy wyznanie, pełni okrucieństwa, wſkazali ich na karę, którą nie ludzko wypełnić dopuścili. Ten pierwſzy krok nieſprawiedliwości, nie ludzkości i okrucieństwa, otworzył drogę inkwizycyom wſzelkiego rodzaiu, które przyciſkały naywięcey obywatelow tych prowincyi, gdzie wyznaią obrządek religii prawowierney Greckiey nieżiednoczoney. Biſkup Pereiaſławſki i opat Słucki chociaż poddany Imperatorowy, zoſtał równie ofiarą tego prześladowania, mimo znakomitego ſtopnia, który w duchowieństwie poſiada, mimo czyſtości obyczaiow i ſurowości iego prawideł, o wyſtępki [które ſtwarzać w każdym momencie złośliwości i chęci pragnącey zamięſzania, potrzeba było] był oczerniony, poymany, i zaprowadzony do Warſzawy, gdzie go dotąd w ciężkiey trzymaią niewoli. Prawa narodu nie były świątobliwiey zachowane względem miniſtrow Imperatorowey w ſamey ſtolicy państwa; gdy ich kaplica, która zdaie ſię ſkładać część ich pałacu w którym mieſzkaią, i która przez herby Imperium Roſſyiſkiego zewnątrz na niey przybitey, iaśnie pokazuie, że ieſt mieyſcem uprzywileiowanym, zgwałconą była, i żołnierz Polſki napadłſzy na nią, gwałtem z niey wyrwał iednego z należących do obrządku tey kapliey, dla ſtawienia go bez żadney przyczyny przed ſądem, do którego cale nie należał. Sprawiedliwość, o którą miniſtrowie Roſſyiſcy w tym razie dopominali ſię, była pod błahemi odmówiona im przyczynami, i iednym ſłowem nie tylko wſzyſtkie traktaty nayſollennieyſze, ktore wiążą Roſſyą z Polſką zgwałcone były i przeſtąpione w punktach naywiękſzey wagi, ale nadto zawziętość ſwoią do tego poſunięto, że wyſłano extraordynaryine poſelſtwo do Porty, w woynie otwartey na ow czas będącey z Roſſyą, ofiaruiąc iey przymierze zaczepne, wymierzone iedynie przeciwko Roſſyi, czego archiva korreſpondencyi miniſteryalnych gabinetu Warſzawſkiego dowody iasne pokażą. Uſzanowanie nawet winne oſobie i doſtoieństwu tak znakomitemu Imperatorowey, zachowane nie było w głoſach, ktore na ſeſſyach mowiono ſeymowych, i zamiaſt poſkromienia iak należało tych płochych nieprzyzwoitości, ośmielane i chwalone były przez naczelnikow partyi, ktora wywrociła prawa i rząd Rzpltey.

Naymnieyſza z tych uraz, niewymieniaiąc tych, ktore ſię opuſzczaią, aby nie przedłużać ich wywodu, ieſt doſtateczną dla uſprawiedliwienia przed Bogiem i obcemi mocarſtwami kroku, ktoryby przedſiewzięła Nayiaśnieyſza Imperatorowa, dla pozyſkania nayświętnieyſzey ſatysfakcyi; ale bynaymniey nie w tey myśli ie wyſtawić zamyśla. Sprawiedliwość iey wrodzona nie pozwala iey połączać cały narod Polſki, z iedną z tych iego częścią, która zaufanie iego uięła ſobie i zdradziła, i owſzem przeciwnie, przekonana ieſt u ſiebie naymocniey, że więkſza iego liczba nie należy w żadnym ſpoſobie do tego wſzyſtkiego, co udziałano w Warſzawie przeciwko niey i rzeczypoſpolitey iey dawney przyjaciołce. Nayjaśnieyſza Imperatorowa gotowa jeſt poświęcić ſwoy gniew ſprawiedliwy, ktoren czuć winna, nadziei, ktora czuley odpowiada jey ſentymentom wſpaniałym, i pragnącym pokoju, że te wſzyſtkie urażaiące ią kroki, uyrzy poprawione przez zgromadzenie nowego ſeymu, wiernieyſzego ſwoim inſtrukcyom i prawom kardynalnym i niewzruſzonym krajowym, niżeli był teraźnieyſzy; ktory, zgwałciwſzy je wſzyſtkie naywidoczniey, ſwoią właſną nielegalnością wſzyſtkie ſwoje naznaczył czynności, ktorych ſię dopuścił, z pogardą praw wſzyſtkich.

 A jeżeli

Ale jeżeli Nayjaśnieyſza Imperatorowa nie chce ſłuchać głoſu właſnych ſwych uraz, nie może jednakże bydź nie czułą na głos zażaleń, z któremi do niey ſię udała wielka liczba Polaków, między któremi znayduje ſię wielu, równie znakomitych przez ſwe urodzenie i ſtopień, któren poſiadaią w rzeczypoſpolitey, jak przez ſwe cnoty patryotyczne, i ſpoſobność ſłużenia ſwemu krajowi. Zapaleni gorliwością czyſtą i chwalebną ratunku oyczyzny, i odzyſkania dawney wolności i niepodległości, złączyli ſię z ſobą ku zdziałaniu prawney konfederacyi, jako ſzczegulnego i ſkutecznego lekarſtwa, przeciwko nieſzczęściom, w które Warſzawſka konfederacya nieprawna, i moc ſobie nad prawa przywłaſzczaiąca, pogrążyła naród. Ządali na ten koniec wſparcia i pomocy Imperatorowey, która przyrzekła im pierwſze i drugie, będąc powodowaną do tego ſentymentami przyjaźni i naylepſzey chęci dla rzeczypoſpolitey, dopełniaiąc naymocniey wſzyſtkich względem niey traktatów.

Dla uſkutecznienia więc tych przyrzeczeń, rozkazała Nayjaśnieyſza Imperatorowa, części jedney ſwych woyſk, weyść w kraje rzeczypoſpolitey; wchodzą one, jako przyjaźni, dla uſkutecznienia wſpolnie dzieła, odrodzenia ſię rzeczypoſpolitey w ſwoje prawa i prerogatywy. Wſzyſcy ci, którzy je za takich uznaią, doświadczą, oprócz zapomnienia zupełnego przeſzłych uraz, wſzyſtkiey pomocy, beſpieczeńſtwa dla ſwych oſob, i utwierdzenia w ſwoich właſnościach; nayjaśnieyſza Imperatorowa podchlebia ſobie, że każdy dobry Polak, kochaiący prawdziwie ſwoią oyczyznę, będzie umiał cenić zamiary nayjaśnieyſzey Imperatorowey, i przekonać ſię u ſiebie, łączyć ſię ſercem i duſzą z wſpaniałemi jey uſiłowaniami, które użyte będą w wſpolnym porozumieniu ſię z prawdziwemi patryotami dla przywrocenia rzeezypoſpolitey jey wolności, prerogatyw, i praw, ktore pretendowana konſtytucya 3go maja jey wydarła, jeſt to ſłużyć właſnemu dobru i intereſſowi. Jeżeli ieſt kto takowy, któryby rozumiał być powinnością wahać ſię z przyczyny przyſięgi, którą, albo błąd wykonać dopuścił; albo ſiła i ułudzenie wymogły, niech ſię nadtym zaſtanowią, że ta tylko przyſięga ieſt świętą i prawdziwą, która ich wiąże, utrzymywać i bronić ſwym życiem rząd wolny i republikantſki, w którym ſię urodzili, i że powtorzyć dawne przyſięgi, ieſt iedyny ſpoſob nadgrodzić krzywoprzyſięſtwo, które świeżo popełnili. Ale jeżeli ſą tacy, ktory zaślepieni uporem w ſwych przewrotnych prawidłach, w ktore ſiebie wplątać dozwolili, przeciwić ſię będą chęciom dobroczynnym Imperatorowey i chęciom patryotycznym ich wſpół-obywatelow, ci niech nieſzczęściow i ſurowości, ktorey ſię exponuią, na ſamych ſiebie winę kładą, tym ſprawiedliwiey, gdy od nich ſamych zależało uniknąć ich, przez prędki ſzczery żal i poprawę.

Niżey podpiſany poſeł extraordynaryiny i miniſter pełnomocny, maiący zlecenie donieść o takowych zleceniach Nayiaś: Imperatorowey, i o ſprawiedliwych pobudkach, które ią do tego determinowały, ma oraz zlecenie, wezwać i zaproſić zacny narod Polſki, aby całe ſwoie zaufanie beſpiecznie złożył w wſpaniałości i nieintereſſowaniu, które powoduie kroki Nayiaśnieyſzey Imperatorowey, i ktore wzbudzaią w niey nayżywſzę pragnienie widzieć w krotce utwierdzoną w ſwoich fundamentach rzpltą, przez mądrą mocy rownoważność, iako naypewnieyſzy ſpoſob trwałości, iey ſpokoyności wewnętrzney, i związkow dobrego ſąſiedztwa, i zgody z wſzyſtkiemi ſwemi ſąſiadami. Dana w Warſzawie Maia $\frac{7}{18}$. dnia 1792. roku.

Na oryginale podpiſano.

Jakob Bułhakow.

---

w Drukarni przy gazecie narodowey.

